

Π & Φ

Περιοδικό Ενημερωτικό Δελτίο
του Τμήματος Περιβάλλοντος,
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

5^ο Συνέδριο Περιβαλλοντικής Πολιτικής & Διαχείρισης

Για πέμπτη συνεχόμενη χρονιά διεξήχθη το Πανελλήνιο Συνέδριο “Περιβαλλοντικής Πολιτικής και Διαχείρισης” το οποίο διοργανώνει το Τμήμα μας, μεταξύ 25 & 27 Μαΐου 2012. Το εφετινό συνέδριο είχε ως τίτλο, «**Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών**», και τις εργασίες του παρακολούθησε μεγάλο ακροατήριο. Εφετινοί επίσημοι προσκεκλημένοι ομιλητές ήταν εκλεκτοί συνάδελφοι με μεγάλη ακαδημαϊκή και πρακτική εμπειρία σε θέματα διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών: η κα Δέσποινα Βώκου (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Πρόεδρος Επιτροπής ΦΥΣΗ 2000), ο κος Γιάννης Παντής (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, πρώτος Πρόεδρος του Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου, ΕΘΠΖ), ο κος Δρόσος Κουτσούμπας (Πανεπιστήμιο Αιγαίου, νυν Πρόεδρος του ΕΘΠΖ) και ο κος Πέτρος Λυμπεράκης (Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πρόεδρος Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς).

Οι κ.κ. Δ. Βώκου, Γ. Παντής, Δρ. Κουτσούμπας, Στ. Βέργος και Π. Λυμπεράκης απαντούν σε ερωτήσεις του κοινού κατά τις εργασίες του Συνεδρίου

Επίσης συμμετείχαν πλήθος μελών ΔΕΠ, υποψήφιοι διδάκτορες αλλά και εργαζόμενοι στους φορείς διαχείρισης και ειδικοί επιστήμονες σε θέματα περιβαλλοντικής διαχείρισης, μεταξύ των οποίων είχαμε τη χαρά να αναγνωρίσουμε αρκετούς παλιούς αποφοίτους του Τμήματός μας. Κλείνοντας, να σημειώσουμε ότι τα πρακτικά του Συνεδρίου θα είναι διαθέσιμα από την ιστοσελίδα του (<http://www3.aegean.gr/environment/eppd/CONF2012.htm>) τον Οκτώβριο 2012.

Περιεχόμενα

5ο Συνέδριο Περ/κης Πολιτικής	1
<i>ΒΙΒΛΙΟ</i> : Περιβαλλοντική Ιστορία: μελέτες για την Ελλάδα	2
<i>ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ</i> : Πράσινη Οικονομία, εισαγωγή στη θεωρία & πολιτική	2
<i>Η Απόφοιτος</i> : Ασημίνα Βέργου	3
Σεμινάριο στη Ρουμανία	3
Νέοι Διδάκτορες	4
Περί πελεκάνων...	4
Δημοσιεύσεις	5
Εξωτερική Αξιολόγηση του Τμήματος από την ΑΔΙΠ	5
Συνταξιοδότηση της Αν. Καθηγήτριας κας Χριστίνας Γιούργα	6
Από τη Λέσβο στο Saskatchewan	6
Γιατί να σπουδάσω στο Τμήμα Περιβάλλοντος;	6

Το επόμενο Τεύχος του 'Π & Φ'

Θα κυκλοφορήσει τον
Ιανουάριο 2013.

Συντακτική Επιτροπή:
Κώστας Θεοδώρου
Όλγα-Ιωάννα Καλαντζή
Ιωσήφ Μποτετζάγιας

Περιβαλλοντική Ιστορία: μελέτες για την αρχαία και τη σύγχρονη Ελλάδα

Χλόη Βλασσοπούλου & Γεωργία Λιαράκου (επιμ.) (Πεδίο, 2012, σ. 258)

Η «Περιβαλλοντική Ιστορία» μελετά τη διαχρονική αλληλεπίδραση ανθρώπινων κοινωνιών και φυσικού περιβάλλοντος. Έτσι και το παρόν βιβλίο περιέχει σειρά μελετών από ξένους και έλληνες ερευνητές, για την αλληλεπίδραση της Ελληνικής κοινωνίας και φύσης, από την αρχαιότητα μέχρι τις μέρες μας. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε το κεφάλαιο του σημαντικού περιβαλλοντικού ιστορικού J. Donald Hughes για τα οικοσυστήματα των ιερών τεμένων της αρχαίας Ελλάδας (με το οποίο αρχίζει το βιβλίο), τον ορισμό της ατμοσφαιρικής ρύπανσης ως «δημόσιου προβλήματος» στην Ελλάδα των αρχών του 20^{ου} αιώνα (της Χλόης Βλασσοπούλου) μέχρι και την ένταξη της αειφορίας στην ελληνική εκπαιδευτική πολιτική από το 1987 και μετά (το τελευταίο κεφάλαιο, της Γεωργίας Λιαράκου). Πρόκειται για μια εξαιρετική συλλογή κειμένων, που απευθύνεται τόσο στον ειδικό όσο και στον μέσο αναγνώστη.

Το Φεβρουάριο 2012, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υιοθέτησε Ψήφισμα για τη λήψη μέτρων μείωσης των τροφικών αποβλήτων κατά 50% έως το 2025. Σήμερα, στην Ε.Ε., κάθε χρόνο καταλήγουν στα σκουπίδια 179kg τροφής κατ' άτομο (89 εκατομμύρια τόνοι τροφής συνολικά, οι οποίοι αναμένεται να αυξηθούν κατά 40% αν δε ληφθούν μέτρα).

Πράσινη Οικονομία, της Molly Scott Cato

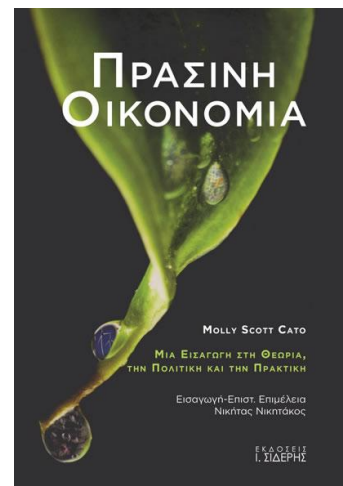
(Επιμέλεια-Εισαγωγή: Ν. Νικητάκος, εκδόσεις Ι. Σιδέρης 2012, σ. 310)

Βιβλιοπαρουσίαση από τον κ. Ιωσήφ Μποτετζάγια, Επίκουρο Καθηγητή του Τμήματος Περιβάλλοντος

«Μια εισαγωγή στη θεωρία, στην Πολιτική και στην Πρακτική» είναι ο υπότιτλος του βιβλίου της Molly Scott Cato, και πράγματι όλα αυτά τα θέματα καλύπτονται στις σελίδες του. Η Cato, η οποία εκτός από καθηγήτρια Πανεπιστημίου είναι και εκπρόσωπος επί οικονομικών θεμάτων των Πρασίνων του Ηνωμένου Βασιλείου, έχει κατορθώσει να γράψει ένα βιβλίο το οποίο δεν είναι μόνο ένας κατατοπιστικός οδηγός για τον μέσο αναγνώστη αλλά και ένα ενδιαφέρον ανάγνωσμα για τον πιο ειδικό: με στρωτή και εύκολα κατανοητή γλώσσα, πλήθος παραδειγμάτων και εύστοχα γραφήματα και πίνακες, το συγκεκριμένο βιβλίο πραγματεύεται τις θέσεις της «Πράσινης Οικονομίας» για ολόκληρο το κοινωνικο-οικονομικό σύστημα.

Καταρχάς, και για να αποφευχθούν παρεξηγήσεις με άλλες, συνώνυμες, θεωρητικές προσεγγίσεις, η «Πράσινη Οικονομία» (Green Economics) στηρίζεται σε μια πολύ παλιά, αλλά ξεχασμένη με το πέρασμα του χρόνου, ιδέα περί «Οικονομίας»: αυτήν του Ξενοφώντα και του Αριστοτέλη, για τους οποίους «Οικονομία» είναι η καλή διαχείριση του «οίκου» μας (και εδώ συμπεριλαμβάνονται τόσο οι φυσικοί όσο και οι κοινωνικοί πόροι) και όχι απλώς η αύξηση της ιδιοκτησίας, του πλούτου και των κερδών (κάτι που ο Αριστοτέλης ονομάζει «Χρηματιστική»- αντιπαραβάλλοντάς την με την «Οικονομία»). Με άλλα λόγια, η Πράσινη Οικονομία στηρίζεται σε μια μακρά πνευματική παράδοση η οποία ζητά η διαχείριση του «χρήματος» (με την ευρεία έννοια) να γίνεται μέσα σε ένα ηθικό πλαίσιο που σέβεται τον εαυτό μας, τους συνανθρώπους μας και το περιβάλλον που μας συντηρεί.

Με βάση αυτή τη θεώρηση, το βιβλίο της Cato παρουσιάζει τις θέσεις και τις κριτικές των «πράσινων οικονομολόγων» για την εργασία (Κεφ. 4), το χρήμα (Κεφ. 5), την ανάπτυξη (Κεφ.6), το πολιτικό πλαίσιο (Κεφ.7), την παγκοσμιοποίηση και το εμπόριο (Κεφ.8), την τοπική οικονομία (Κεφ. 9), τη φορολογία (Κεφ.10), την κοινωνική πρόνοια (Κεφ.11) και για τη γη και το δομημένο περιβάλλον (Κεφ. 12). Το βιβλίο δεν προωθεί μια μοναδική 'ιδεολογική ορθότητα' ούτε κρύβει τις υπάρχουσες δυσκολίες, ή και αντιγνώμεις, των διαφορετικών 'πράσινων' θεωρητικών: μάλλον παρουσιάζει τη πλήρη γκάμα των διαθέσιμων προτάσεων και προοπτικών- και έτσι αφήνει χώρο στον αναγνώστη να προβληματιστεί και να αποφασίσει ο ίδιος για κάθε μία από αυτές. Αλλά ο κοινός τόπος όλων αυτών των εναλλακτικών είναι ένας: η ανάγκη μιας συνολικής αναθεώρησης του υπάρχοντος οικονομικού συστήματος το οποίο, σύμφωνα με την Cato και τους πράσινους οικονομολόγους, πρέπει να αντικατασταθεί από μια «Οικονομία για τους Ανθρώπους και τον Πλανήτη». Οι 310 σελίδες του συγκεκριμένου βιβλίου αποτελούν έναν πολύ ενδιαφέροντα «οδικό χάρτη» για ένα τέτοιο, εναλλακτικό μέλλον.

Δεύτερο Εντατικό Σεμινάριο (Erasmus IP) για Θέματα βιώσιμης ανάπτυξης στη Ρουμανία

Για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά πραγματοποιήθηκε το **Εντατικό Σεμινάριο σε Θέματα Βιωσιμότητας** από το Πανεπιστήμιο του Βουκουρεστίου, με την οικονομική υποστήριξη του **Erasmus Lifelong Learning Programme**. Το δεκαπενθήμερο Σεμινάριο έλαβε χώρα στις αρχές Απριλίου 2012, στο Συνεδριακό Κέντρο του Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου **στην κωμόπολη Sinaia**, ένα τουριστικό θέρετρο 120 χιλιάμετρα βόρεια του Βουκουρεστίου. Στην κωμόπολη Sinaia, Ρουμανία. Όπως έχουμε αναφέρει και σε παλαιότερο τεύχος του Π&Φ, το Σεμινάριο προσφέρεται σε τελιόφοιτους και μεταπτυχιακούς φοιτητές των συνεργαζόμενων Πανεπιστημίων οι οποίοι παρακολουθούν το **European Virtual Seminar (EVS, περισσότερες πληροφορίες εδώ)**, ένα δωρεάν, εξ αποστάσεως μάθημα σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης το οποίο συντονίζεται από το Ανοικτό Πανεπιστήμιο της Ολλανδίας και συμμετέχουν πλειάδα ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων. Από το Τμήμα μας **συμμετείχαν οι φοιτητές μας κ.κ. Κώστας Αγγελοθανάσης, Νικολέττα Μιχαηλίδου και Ελένη Σπαθοπούλου**, συνοδεία του **υπεύθυνου για το EVS στο Τμήμα Περιβάλλοντος, Επικ. Καθηγητή** του **Ιωσήφ Μποτετζάγια**. Το Π&Φ ζήτησε από τα παιδιά να μας μεταφέρουν τις εντυπώσεις τους από το πρόγραμμα και το εντατικό σεμινάριο:

Κώστας: «Μετά από τόσους μήνες εντατικής εργασίας και συνεργασίας με τα υπόλοιπα μέλη του group καθώς και οι δύο εβδομάδες στην Ρουμανία, μπορώ να πω ότι τα αποτελέσματα είναι πολύ θετικά. Αρχικά μέσα από το σεμινάριο αποκτάς περισσότερες γνώσεις για το αντικείμενο μελέτης σου. Μαθαίνεις τον τρόπο σκέψης ατόμων από τις υπόλοιπες χώρες που συνεργάζεσαι και βελτιώνεις ταυτόχρονα το επίπεδο της Αγγλικής γλώσσας. Πολύ ενδιαφέρουσες ήταν οι παρουσιάσεις σε διάφορα σχετικά θέματα καθηγητών από τη Ρουμανία αλλά και από άλλες χώρες. Παράλληλα όμως με το εργασιακό κομμάτι του σεμιναρίου, σημαντικό ήταν το γεγονός ότι αναπτύχθηκαν φιλίες μεταξύ όσων συμμετείχαμε. Τις ελεύθερες ώρες τις εκμεταλλευτήκαμε επικοινωνητικά με διάφορες δραστηριότητες αλλά και διασκέδαση».

Νικολέττα: «Η δυνατότητα συμμετοχής στο εντατικό σεμινάριο του EVS-Erasmus, αφότου επέλεξα το μάθημα του EVS, υπήρξε για μένα εξαιρετική ευκαιρία, όπως άλλωστε και αργότερα διαπίστωσα. Η Ρουμανία είναι μία πανέμορφη χώρα (το Sinaia ακόμη περισσότερο!) με φιλόξενους ανθρώπους κοντά στην ιδιοσυγκρασία των Ελλήνων (οι ομοιότητες θα σας εκπλήξουν). Οι ευκαιρίες και οι δυνατότητες πολλές. Γνωρίζεις νέους ανθρώπους από όλη την Ευρώπη με διαφορετικό πολιτισμικό και εκπαιδευτικό υπόβαθρο, εξασκείς την γλώσσα των Αγγλικών, μέσα από διαλέξεις παίρνεις πληροφορίες για θέματα που σίγουρα θα σου κεντρίσουν το ενδιαφέρον και φυσικά εξελίσσεις τον... 'μικρό πεζοπόρο' μέσα σου (λατρέψαμε όλοι την πεζοπορία και τα μονοπάτια-καπνιστές και μη!). Πρόκειται φυσικά για ένα εντατικό πρόγραμμα, που ωστόσο μετά την πάροδο των δύο εβδομάδων θα παρακαλούσατε να συνεχιζόταν!».

Ελένα: «Ξεκινώντας το EVS ούτε που φανταζόμουν το διάβασμα που θα απαιτούσε, αλλά φυσικά ούτε και το ταξίδι στην Ρουμανία. Αποδείχθηκε ότι άξιζε τον κόπο όχι μόνο από εκπαιδευτική άποψη, καθώς ασχοληθήκαμε κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου με άκρως ενδιαφέροντα θέματα που αφορούσαν την βιώσιμη ανάπτυξη, αλλά και από το γεγονός ότι για πρώτη φορά μου δόθηκε η ευκαιρία να συνεργαστώ με άτομα εκτός Ελλάδος που όμως μοιραζόμαστε κοινά ενδιαφέροντα και ανησυχίες. Όσο για την εμπειρία που ζήσαμε στο Sinaia...ότι και να πω είναι λίγο και δύσκολο να περιγραφεί σε λίγες μόνο σειρές...όσοι πιστοί προσέλθετε και, πιστέψτε με, δεν θα το μετανιώσετε...».

BIO: Η **Ασημίνα Βέργου** μεγάλωσε στο Βόλο και αποφοίτησε από το Τμήμα Περιβάλλοντος το 1999. Έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στην Οικολογία και Αειφορική Διαχείριση Οικοσυστημάτων στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο και παιδαγωγική κατάρτιση στην ΑΣΠΑΙΤΕ Βόλου. Είναι διδάκτορας Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Bath University, UK) και σήμερα εργάζεται στο Botanic Gardens Conservation International (BGCI), UK.

Οι σπουδές μου στο Τμήμα Περιβάλλοντος δεν ήταν αποτέλεσμα συνειδητής επιλογής αλλά μάλλον τυχαίων συγκυριών. Ξεκίνησα τη φοίτησή μου δοκιμαστικά και τελικά το νησί, οι φίλιες και το αντικείμενο των περιβαλλοντικών επιστημών με κέρδισαν. Αγαπημένες αναμνήσεις από τα φοιτητικά μου χρόνια είναι η ομάδα *Εκτροπία*, με δραστηριότητες σε περιβαλλοντικά και κοινωνικά ζητήματα, και τα *Κύματα*, χώρος περισυλλογής και συνάντησης. Εξ' αρχής είχα πολύπλευρη αντίληψη για τα περιβαλλοντικά ζητήματα με αγαπημένα μου αντικείμενα την εκπαίδευση, την οικολογία και την κοινωνιολογία του περιβάλλοντος. Τελειώνοντας τις σπουδές βρέθηκα, όπως πολλοί άλλοι, να αναρωτιέμαι τι προοπτικές απασχόλησης ήταν διαθέσιμες...

Έπειτα από την ολοκλήρωση των μεταπτυχιακών μου σπουδών και της παιδαγωγικής μου κατάρτισης βρήκα απασχόληση ως υπεύθυνη περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στο Βαλκανικό Βοτανικό Κήπο Κρουσσίων του ΕΘΙΑΓΕ. Έμαθα τι σημαίνει βοτανικός κήπος, εκπαιδεύτηκα περαιτέρω σε παιδαγωγικές για μάθηση εκτός της σχολικής τάξης και εμπνεύστηκα να εκπονήσω έρευνα στο αντικείμενο της μάθησης σε βοτανικού κήπους. Χάρη σε υποτροφία του ΙΚΥ, βρέθηκα να κάνω το διδακτορικό μου στο Πανεπιστήμιο του Bath, και στη συνέχεια να προσληφθώ από το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας του Λονδίνου για την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για οικογένειες.

Σήμερα εργάζομαι στον οργανισμό BGCI ο οποίος δικτυώνει βοτανικούς κήπους από όλο το κόσμο και εδρεύει στους Βασιλικούς Βοτανικούς Κήπους στο Λονδίνο. Αγαπώ τη δουλειά μου, η οποία περιλαμβάνει την κατάρτιση προσωπικού βοτανικών κήπων σε θέματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και τη δημιουργία εκπαιδευτικών υλικών για την προστασία των φυτών. Όμως το σημαντικότερο για μένα είναι η ευκαιρία να συμμετέχω στην προσπαθεια αναδιάρθρωσης των βοτανικών κήπων ώστε να μεταμορφωθούν από παραδοσιακά και παρωχημένα (σε κάποιες περιπτώσεις) ιδρύματα, σε ιδρύματα με κοινωνικό ρόλο.

Οι φοιτητές μας: Έλενα, Νικολέττα & Κώστας

Νέοι Διδάκτορες

Μεταξύ Ιανουαρίου και Ιουνίου 2012 αναγορεύτηκαν σε Διδάκτορες του Τμήματος οι κάτωθι:

Οικονόμου Βαρβάρα, Ενσωμάτωση της Έννοιας των Οικοσυστημικών Υπηρεσιών στον Περιβαλλοντικό Σχεδιασμό και τη Λήψη Αποφάσεων Μέσω της Πολύ-Κριτηριακής Αξιολόγησης. Η Περίπτωση του Οικοτόπου Natura 2000 του Κόλπου της Καλλονής Λέσβου.

Τσούχλης Δημήτριος, Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου και Μαστιχοπαραγωγοί. Πολιτικές διαχείρισης του αγροτικού χώρου της Νότιας Χίου: στοιχεία διαχείρισης του περιβάλλοντος και του τόπιου μέσα από την διοικητική πολιτική της Ε.Μ.Χ (1939-1989).

Χατζευσταθίου Μιχάλης, Συμβολή των Θαλάσσιων Υδατοκαλλιεργειών στη Βιώσιμη Ανάπτυξη του Νησιωτικού Χώρου.

Ευχόμαστε στους νέους συναδέλφους καλή σταδιοδρομία και ευόδωση όλων των στόχων τους.

The Pelican Brief

Χάρις σε μια 20ετή εκτενή και μοναδική για τον ελλαδικό χώρο παρακολούθηση που διεξήγαγε η Εταιρία Προστασία Πρεσπών, είμαστε σήμερα σε θέση να βγάλουμε σημαντικά συμπεράσματα για τη διατήρηση δύο εμβληματικών ειδών της ορνιθοπανίδας που διαβιούν σε οικοτόπους με πιέσεις ανθρωπογενείς αλλά και κλιματικών αλλαγών: του **Αργυροπελεκάνου** (*Pelecanus crispus*) και του **Ροδοπελεκάνου** (*Pelecanus onocrotalus*).

Ο Αργυροπελεκάνος αριθμεί σήμερα περί τα 4.000 με 5.200 αναπαραγωγικά ζεύγη και έχει καταταχθεί από την Διεθνή Ένωση για την Προστασία της Φύσης (IUCN) ως τρωτό είδος. Στην Ελλάδα, αναπαράγεται στον Αμβρακικό κόλπο (περί τα 100 ζεύγη) και τη Μικρή Πρέσπα (η μεγαλύτερη αποικία στον κόσμο με περισσότερα από 1.000 ζεύγη) ενώ ένα μέρος του πληθυσμού της Μικρής Πρέσπας διαχειμάζει τα τελευταία χρόνια στη λίμνη Κερκίνη. Οι δύο αυτές αποικίες είναι, δε, οι μόνες όπου παρατηρείται αύξηση του πληθυσμού. Ο πληθυσμός του Ροδοπελεκάνου εκτιμάται στα 6.700 με 11.000 ζεύγη παγκοσμίως και θεωρείται σπάνιο είδος. Στην Ελλάδα, αναπαράγεται στη Μικρή Πρέσπα (περισσότερα από 100 ζεύγη το 2010). Σταχυολογούμε ορισμένα από τα συμπεράσματα από την ανάλυση των δεδομένων που προήλθαν από δακτυλιώσεις των νεοσσών στη φωλιά και παρακολούθηση με τηλεσκόπια:

1. Η ανάλυση βιωσιμότητας του Αργυροπελεκάνου στον Αμβρακικό κόλπο κατέδειξε πως ενώ ο πληθυσμός παρουσιάζει τις τελευταίες δεκαετίες σημαντική αύξηση (από 10 αναπαραγωγικά ζεύγη το 1985 σε 100 το 2005), παραμένει ένας πληθυσμός τρωτός σε ανθρωπογενείς πιέσεις και φυσικές καταστροφές ο οποίος χρήζει πιο επισταμένης προστασίας.

2. Οι δύο αποικίες του Αργυροπελεκάνου παρουσιάζουν συγχρονισμό στους ρυθμούς αναπαραγωγής και επιβίωσης. Η συγχρονισμένη δυναμική των δύο αποικιών οφείλεται, τόσο στις τοπικές συνθήκες (όπως η στάθμη της λίμνης και η διαθεσιμότητα τροφής) όσο και σε ευρείας κλίμακας κλιματικές συνθήκες που επηρεάζουν την Νότιο Ευρώπη (όπως η κύμανση του Βόρειου Ατλαντικού). Ο παρατηρούμενος συγχρονισμός ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στην δυναμική των πληθυσμών σε συνθήκες αυξανόμενων κλιματικών διακυμάνσεων και καθιστούν αναγκαία την από κοινού διαχείριση των δύο αποικιών.

3. Η κλιματική αλλαγή που παρατηρήθηκε στις Πρέσπες την εικοσαετία της μελέτης (δηλαδή, μεγαλύτερη συχνότητα υγρών και θερμών χειμώνων) έχει επιδράσει τόσο στη φαινολογία όσο και στην αλληλεπίδραση ανάμεσα στα δύο συμπάτρια είδη πελεκάνων. Η απόκριση του Αργυροπελεκάνου στις περιβαλλοντικές μεταβολές ήταν μια θεαματική αλλαγή στην ημερομηνία ωτοκίας του (μετατόπιση της πρώτης και τελευταίας ωτοκίας του κατά 20 μέρες πιο νωρίς απ'ό,τι πριν 20 χρόνια). Όπως έδειξε η μελέτη μας, η πρώιμη ωτοκία είναι ευεργετική για την επιβίωση των νεοσσών. Αντιθέτως, ο Ροδοπελεκάνος, που διαχειμάζει στην Υποσαχάρια Αφρική, δεν έχει παρουσιάσει καμιά αλλαγή στην ημερομηνία πρώτης ωτοκίας ενώ σταματάει την ωτοκία του πιο νωρίς. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της αναπαραγωγικής του περιόδου, με πιθανές αρνητικές συνέπειες για το μέλλον του πληθυσμού. Οι αρνητικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής πάνω στον πληθυσμό του Ροδοπελεκάνου οφείλονται τόσο στην αδυναμία του να προσαρμοστεί τη μετανάστευσή του στα νέα κλιματικά δεδομένα όσο και στη σύνδεση της αναπαραγωγής του με αυτή του Αργυροπελεκάνου: οι Ροδοπελεκάνοι φωλεοποιούν αποκλειστικά ανάμεσα σε φωλιές Αργυροπελεκάνων. Πρέπει να σημειωθεί πως η μελέτη αυτή είναι από τα ελάχιστα παραδείγματα επίδρασης της κλιματικής αλλαγής σε μακρόβια είδη. Τα ευρήματα που παρουσιάζουμε είναι μέρος της διδακτορικής διατριβής της **Αγγελικής Δόξα** σε συνεπίβλεψη με το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας του Παρισιού και του Τμήματος Περιβάλλοντος (Επικ. Καθηγητής Κώστας Θεοδώρου)

Ο Αργυροπελεκάνος (*Pelecanus crispus*)

Βιβλιογραφία

Doxa A., Theodorou K. Hatzilakou D., Crivelli A. & Robert A. (2010). Joint effects of inverse density-dependence and extreme environmental variation on the viability of a social bird species. *Ecoscience*, 17, pp. 203-215.

Doxa A., Robert A., Catsadorakis G., Naziridis T., Nikolaou H., Jiguet F. & Theodorou K. (in press). Shifts in breeding phenology as a response to density and climatic changes. Comparison between a short and a long-distance migrant species. *Auk*.

Doxa A., Theodorou K. Crivelli A., Hatzilakou D., Catsadorakis G., Malakou M., Naziridis T & Robert A. (in press). Spatially correlated environmental factors drive synchronization in populations of the Dalmatian Pelican. *Population Ecology*.

Andrea, V., Tampakis, S., Skanavis, C., Tsantopoulos, G. (2012) *Assessing tourist infrastructure in the protected areas of Dadia and Evros Delta: The views of the local population*, Proceedings of Protection and Restoration of the Environment XI, (CD-ROM).

Arvaniti, O.S., Ventouri, E.I., Stasinakis, A.S., Thomaidis, N.S. (2012) Occurrence of different classes of perfluorinated compounds in Greek wastewater treatment plants and determination of their solid-water distribution coefficients, *Journal of Hazardous Materials* (in press, 10.1016/j.jhazmat.2012.02.015).

Botetzagias, I. and Malesios, Chr. (2012) The influence of economic affluence and environmental conditions on an individual's concern for the environment: a Greek case-study (2005-2007), *Local Environment*, 17(1):93-113.

Galanidis, A., Troumbis, A.Y., Dimitrakopoulos, P.G. (2012) Long-term invasibility patterns in Mediterranean grasslands of varying initial diversities, *Journal of Biological Research*, 18:205-217.

Hatzopoulos, J.D. and Malliaros, D. (2012) *Close Range Photogrammetric Mapping of Sea Waves for Better Harbor Design*, Proceedings of the annual conference of the ASPRS, March 19-23, Sacramento, CA. http://www.env.aegean.gr/labs/Remote_sensing/publications/Hatzopoulos-Malliaros-345290.pdf

Hatzopoulos J.N and Hatzopoulos, N. (2012) *Image Server to Display High Resolution Satellite Images for Regional Planning in the Greek Island of Naxos*, Proceedings of the annual conference of the ASPRS, March 19-23, Sacramento, CA. http://www.env.aegean.gr/labs/Remote_sensing/publications/Hatzopoulos-Nikos-345282.pdf

Jones, N., Gleridou, Ch., Dimitrakopoulos, P.G., Evangelinos, K.I. (2012) Investigating social acceptability for public forest management policies as a function of social factors, *Forest Policy and Economics*, 14: 148-155.

Jones, N., Iosifides T, Evangelinos, KI, Florokapi, I, Dimitrakopoulos, P.G. (2012) Investigating Knowledge and Perceptions for the National Park of Eastern Macedonia and Thrace, Greece, *International Journal of Sustainable Development and World Ecology*, 19:25-33.

Jones, N., Clark, J.R.A., Panteli, M., Proikaki, M., Dimitrakopoulos, P.G. (2012) Local social capital and the acceptance of Protected Area policies: an empirical study of two Ramsar river delta ecosystems in northern Greece, *Journal of Environmental Management*, 96: 55-63.

Kelessidis A. and Stasinakis A.S. (2012) Comparative study of the methods used for treatment and final disposal of sewage sludge in European countries, *Waste Management*, 32:1186-1195.

Mastranestasis, I., Ligda, Ch., Theodorou, K., Ekateriniadou, L.V. (2011) Genetic structure and diversity among three Greek sheep breeds using Random Amplified Polymorphic DNA-PCR, *Journal of the Hellenic Veterinary Medical Society*, 62:301-313.

Sakellari, M. and Skanavis, C. (2012) "An overview of the climate refugees' scenario", in *English through Climate Change*, Department of Forestry and Management of the Environment and Natural Resources, Democritus University of Thrace.

Skanavis C. and Sakellari M., (2012) Free-choice learning suited to women's participation needs in environmental decision-making process, *Environmental Education Research*, 18(1):1-17.

Skanavis, C. and Sakellari, M. (2012) *Racism and Injustice in the Name of Climate Change: Environmental Education as a Pathway to Confront the Uncertainty*, Proceedings of Protection and Restoration of the Environment XI, (CD-ROM).

Tegou, L.I., Polatidis, H., Haralambopoulos, D.A. (2012) A Multi-Criteria Framework for an Isolated Electricity System Design with Renewable Energy Sources in the Context of Distributed Generation: The Case Study of Lesbos Island, Greece, *International Journal of Green Energy*, 9:3, 256-279.

Vernardakis, Chr. and Botetzagias, I. (2012) "Europeanization and the Party System in Greece", in Kulahci E. (ed.), *Europeanization and Party Politics*, ECPR Press:Colchester, pp. 95-108.

Σακελλάρη, Μ. και Σκαναβή, Κ. (2012) "Κλιματική Αλλαγή: Μια Νέα Πρόκληση για το Πεδίο της Περιβαλλοντικής Ηθικής" στο *Περιβαλλοντική Ηθική: Προκλήσεις και Προοπτικές για τον 21ο αιώνα*, Πρωτοπαπαδάκης Ε. και Μανωλάς Ε. (επιμέλεια), Τμήματος Δασολογίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, σελ.171-180.

Αξιολόγηση του Τμήματος Περιβάλλοντος από την Α.ΔΙ.Π.

Στα τέλη Απριλίου 2012, επισκέφθηκε το Τμήμα μας κλιμάκιο της Αρχής Διασφάλισης Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (Α.ΔΙ.Π.). Σκοπός της Α.ΔΙ.Π., η οποία ιδρύθηκε με τον Ν.3374/2005, είναι η υποστήριξη των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης στην πραγματοποίηση των διαδικασιών που στοχεύουν στη διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας του παρεχόμενου έργου τους. Γι' αυτό το λόγο, κλιμάκιο της Α.ΔΙ.Π. από Καθηγητές Πανεπιστημίου του εξωτερικού, επισκέπτονται τα ακαδημαϊκά Τμήματά μας για να αξιολογήσουν την ποιότητα των προγραμμάτων σπουδών, του διδακτικού και ερευνητικού έργου καθώς και των λοιπών υπηρεσιών. Η αξιολόγηση αυτή στηρίζεται τόσο στα δεδομένα που παρέχει στην Επιτροπή Αξιολόγησης το εκάστοτε Τμήμα όσο και σε συνεντεύξεις με καθηγητές, φοιτητές (προπτυχιακούς, μεταπτυχιακούς & διδακτορικούς) και εργαζόμενους.

Η τελική Έκθεση Εξωτερικής Αξιολόγησης του Τμήματός μας θα είναι διαθέσιμη εντός των προσεχών εβδομάδων από τον ιστότοπο της Α.ΔΙ.Π., και θα παρουσιαστεί εκτενώς σε επόμενο τεύχος του Π&Φ. Ήδη, όμως, στο προσχέδιο της Έκθεσης που μας έχει αποσταλεί, η Επιτροπή Αξιολόγησης της Α.ΔΙ.Π. αναφέρεται με ιδιαίτερως θετικά σχόλια στην ποιότητα του Τμήματος Περιβάλλοντος. Σχετικά, η Έκθεση αναφέρει ότι «το πρόγραμμα σπουδών είναι πολύ καλής ποιότητας» ενώ «η διδασκαλία είναι πολύ αποδοτική και τυχερά μας, τις διεθνείς συνεργασίες και το υψηλό επίπεδο, τόσο ποσοτικό όσο και ποιοτικό, των επιστημονικών δημοσιεύσεων. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στην υψηλή προσέλκυση ερευνητικών προγραμμάτων (16 εκατομμύρια ευρώ για την περίοδο 2000-2012) και στην ποιότητα των μελών ΔΕΠ «ορισμένοι εκ των οποίων κρίνονται [από την Επιτροπή] ως εξέχοντες (leaders) στον τομέα τους, σε παγκόσμιο επίπεδο». Η Επιτροπή «επαινεί το Τμήμα για τις υψηλού επιπέδου ερευνητικές του δραστηριότητες, παρά την περιορισμένη χρηματοδότησή του από το Κράτος» και καταλήγει με συγκεκριμένες προτάσεις περαιτέρω βελτίωσης.

Θα θέλαμε να κλείσουμε με τη τελική αξιολόγηση της Επιτροπής: «Περληπτικά, τα δυνατά σημεία του Τμήματος Περιβάλλοντος είναι οι ευρείς τομείς διδασκαλίας και έρευνας, οι οποίοι θεραπεύονται, και η παρουσία ενεργών και αφοσιωμένων μελών ΔΕΠ. Η μακροπρόθεσμη επιτυχία του Τμήματος έγκειται στο να ξαναβρεί το αρχαιολογικό του πρωτοποριακό πνεύμα με το να εστιάσει σε νέες, υψηλά αποδοτικές, ακαδημαϊκές και ερευνητικές δραστηριότητες. Δραστηριότητες που θα συμπληρώσουν την μάλλον ειδυλλιακή νησιωτική ζωή η οποία δημιουργεί μια σφιχτοδεμένη κοινότητα και προσφέρει ένα εξαιρετικό εργαλείο προσέλκυσης τόσο ερευνητών όσο και φοιτητών». Αξίζει ένα μεγάλο «μπράβο» σε όσους μας έφεραν και μας διατηρούν σε αυτή τη θέση.

Συνταξιοδότηση της Αναπληρώτριας Καθηγήτριας κας Χριστίνας Γιούργα

Τον Μάρτιο 2012 αποχώρησε από το Τμήμα Περιβάλλοντος η καλή και αγαπητή συνάδελφος, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Διαχείρισης Οικοσυστημάτων κα Χριστίνα Γιούργα. Η κα Γιούργα είναι μία από τους πρώτους μεταπτυχιακούς αποφοίτους του Τμήματος Περιβάλλοντος, το 1988, ενώ συνέχισε στο Τμήμα μας και τις διδακτορικές της σπουδές. Το 1996 εκλέχθηκε στη βαθμίδα της Επίκουρης Καθηγήτριας στο γνωστικό αντικείμενο «Δομή, Δυναμική και Διαχείριση

Η Αν. Καθηγήτρια κα Χρ. Γιούργα σε εκπαιδευτική εκδρομή με φοιτητές μας

Όταν η μόρφωση
γίνεται διασκέδαση
και
η διασκέδαση μόρφωση,
τότε...
Πρόκειται για μία εκδρομή
με την κυρία Γιούργα!!
Με αγάπη
Ο φοιτητής σας!

Από ιδιόχειρο σημείωμα, Απρίλιος 2008

εκπαιδευτικές εκδρομές που οργάνωσε στα πλαίσια των μαθημάτων της, όχι μόνο εντός της Ελλάδος αλλά και στην Αίγυπτο, την Κύπρο, το Βέλγιο και τη Γερμανία. Η «οικογένεια» του Τμήματος Περιβάλλοντος ευχαριστεί την κα Γιούργα για την προσφορά της και της εύχεται κάθε επιτυχία στα σχέδια της. Εκ μέρους των συναδέλφων, των συνεργατών αλλά, σημαντικότερο όλων, των φοιτητών σου, **κα Γιούργα, Χριστίνα, καλή συνέχεια!**

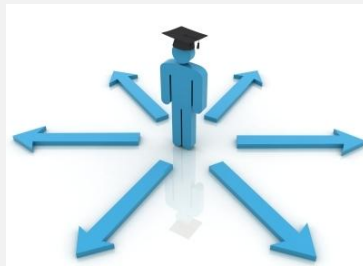
Διεθνείς Συνεργασίες

Από την περασμένη χρονιά, στα πλαίσια του διεθνούς Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών **Masters in Environmental Policy and Management (MESPOM)** στο οποίο συμμετέχει το Τμήμα μας, είναι δυνατή η μετακίνηση μελών ΔΕΠ μεταξύ των συνεργαζόμενων Ιδρυμάτων για τη διεξαγωγή έρευνας. Τον Σεπτέμβριο του 2011 η **Λέκτορας** του Τμήματός μας **κα Όλγα-Ιωάννα**

Καλαντζή επισκέφθηκε το Κέντρο Τοξικολογίας του Πανεπιστημίου του Saskatchewan, Καναδάς, ένα ερευνητικό κέντρο με επικεφαλή τον παγκοσμίου φήμης καθηγητή Οικοτοξικολογίας John Giesy. Κατά την επίσκεψή της η κα Καλαντζή **συμμετείχε σε δειγματοληψία ιζημάτων και ψαριών** στη λίμνη Diefenbaker για την **υποστήριξη μιας παλαιολιμνολογικής μελέτης** και τη μελέτη χημικών ρυπαντών στο νότιο τμήμα του ποταμού Saskatchewan. Πραγματοποιήθηκε επίσης η ανάλυση υδάτων από μονάδα επεξεργασίας λυμάτων, τα οποία στη συνέχεια μελετήθηκαν για οιστρογονική δραστηριότητα (με βάση την T47D δοκιμασία τοξικότητας) και ανδρογόνο δράση (MDA δοκιμασία τοξικότητας) και ορισμένες μεθόδους του ΟΟΣΑ που αναπτύχθηκαν από τον καθηγητή Markus Hecker και την ομάδα του στο Κέντρο Τοξικολογίας του Saskatchewan. Η κα Καλαντζή **παρουσίασε ένα σεμινάριο στη Σχολή Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης (SENS) για το πρόγραμμα MESPOM** και ο επικεφαλής της Σχολής Prof. Lieber εξέφρασε έντονο ενδιαφέρον για την συμμετοχή διδασκόντων και φοιτητών του SENS στα πλαίσια του MESPOM. Με αυτή την επίσκεψη ξεκίνησε και η **συνεργασία μεταξύ του Κέντρου Τοξικολογίας του Πανεπιστημίου του Saskatchewan και του Τμήματος Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου Αιγαίου.**

Γιατί να σπουδάσω στο Τμήμα Περιβάλλοντος?

Ε λοιπόν υπάρχουν πολλοί καλοί λόγοι!

Επειδή, όμως, δε χωράνε όλοι σε ένα μονόστηλο, πρόσφατα ετοιμάστηκε ένα σύντομο κείμενο (με ενσωματωμένες υπερσυνδέσεις) το οποίο απευθύνεται στους φετινούς υποψηφίους των Πανελληνίων εξετάσεων με στόχο να τους ενημερώσει για την ποιότητα των σπουδών και της έρευνας στο Τμήμα Περιβάλλοντος καθώς και για τις προοπτικές επαγγελματικής τους αποκατάστασης μετά την αποφοίτηση. Το σχετικό αρχείο μπορείτε να το βρείτε τόσο στην **αρχική σελίδα του Τμήματος στο διαδίκτυο** όσο και στη σελίδα μας **Facebook**

Σας προτείνουμε να διαδώσετε αυτό το αρχείο ευρέως, ώστε όσο το δυνατόν περισσότεροι υποψήφιοι να γνωρίσουν το δυναμικό και τις δυνατότητες του Τμήματός μας. Εξ' άλλου, οι καλύτεροι και σπουδαιότεροι «διαφημιστές» μας, δε μπορεί να είναι άλλοι από εσάς, τους αποφοίτους και τους φίλους του Τμήματος Περιβάλλοντος, Πανεπιστημίου Αιγαίου!

Το Π&Φ ευχαρίστως δημοσιεύει πληροφορίες σχετικές με τις Επιστήμες του Περιβάλλοντος (έρευνες, συνέδρια, νέα βιβλία, βιβλιοκριτικές κ.ο.κ.). Μπορείτε να μας κοινοποιείτε το σχετικό υλικό στη διεύθυνση:
**Ενημερωτικό Δελτίο 'Π&Φ',
Τμήμα Περιβάλλοντος,
Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 81100 Μυτιλήνη
email: pf@aegean.gr
<http://www.aegean.gr/environment/p&f>**

